

Vabariigi Valitsus
Rahukohtu 3
15161 TALLINN

19.03.2018 nr 9-3.2/07241

Taotlus riigi eriplaneeringu koostamise lõpetamiseks

Vabariigi Valitsus võttis 12.05.2017 vastu korralduse nr 141, millega otsustas alгатada Viljandi ja Tartu maakonnas riigi eriplaneeringu puidurafineerimistehase ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine. Tartu Linnavalikogu võttis 07.03.2018 vastu deklaratsiooni eelnimetatud riigi eriplaneeringu koostamise menetluse lõpetamiseks¹.

Käesolevaga esitab Tartu Linnavalitsus taotluse puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks algatatud riigi eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamiseks planeerimisseaduse § 29 lg 1 alusel. Põhjendame taotlust alljärgnevalt:

1. Puidurafineerimistehase planeering ei ole algatatud lähtudes suurest riiklikust huvist tehase toimimise või asukoha vastu. Seetõttu ei ole riigi eriplaneeringuga sellise tehase planeerimine proportsionaalne vahend riivamaks kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil kohaliku omavalitsuse planeerimisautonoomiat. Planeerimisseaduse § 27 lg 1 kohaselt on riigi eriplaneeringu eesmärk sellise olulise ruumilise mõjuga ehitise püstitamine, mille asukoha valiku või toimimise vastu on suur riiklik või rahvusvaheline huvi. Kahtlemata on kavandatava tehase potentsiaalne mõju Eesti majandusele oluline, kuid puudub põhjendatud alus väita, et sellest sõltub märkimisväärselt kogu Eesti sotsiaal-majanduslik areng või et see on muul viisil väga oluline riigi toimimise seisukohalt. Näiteks 1-1,3 % suurem SKP ning 200 uut otsest töökohta Tartumaal ja 500-700 kaudset töökohta ei ole niivõrd kaalukad eesmärgid, et nende täitmise vastu oleks suur riiklik huvi planeerimisseaduse § 27 lg 1 mõttes ja nende eesmärkide täitmine on võimalik ka teistsuguseid meetmeid kasutades. Samuti ei kuulu puidutööstus nende planeerimisseaduse § 27 lg 1 nimetatud valdkondade hulka, mille puhul maakonnaüleste huvide väljendamiseks riigi eriplaneering koostatakse. Seega puuduvad antud juhul planeerimisseaduse § 27 lg-s 1 sätestatud alused riigi eriplaneeringu algatamiseks ning riigi eriplaneering ei ole puidurafineerimistehase asukoha valikuks õige planeeringumenetlus.

Lisaks on puidurafineerimistehase Tartu maakonda kavandamine vastuolus Tartu maakonna ja Tartu linna arengudokumentidega ning era- ja avaliku sektori poolt nimetatud arengudokumentidest lähtuvalt tehtud investeeringutega. Tartu linna arengudokumentidest² tuleneb selge nõue hoida ja parandada keskkonda ning arendada ettevõtlust, mis välistab looduskeskkonna seisundi halvendamise. Mastaapse keemiatehase rajamine Tartu vahetusse lähedusse seab ohtu lisaks looduskeskkonnale ka Tartu kultuurilise ja haridusliku kapitali, mis on Tartu jaoks strateegilise väärtusega.

Kokkuvõtvvalt on ilmne, et sellise ehitise suhtes, mille vastu tegelikkuses ei ole suurt riiklikku huvi, ei ole võimalik jõuda riigi eriplaneeringu kehtestamisel tulemuseni, mis ei riivaks ebaproportsionaalselt kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust. Seda põhimõttelist õigusvastasust ei ole võimalik kõrvaldada teisiti kui riigi eriplaneeringu korraldamise lõpetamisega.

¹ Tartu Linnavalikogu on edastanud avalduse Vabariigi Valitsusele 09.03.2018 kirjaga nr 9-3.2/07241.

² Tartu Linnavalikogu 18.05.2006 määrusega nr 25 kinnitatud Tartu linna arengustrateegia 2030; Tartu Linnavalikogu 12.10.2017 määrusega nr 152 kinnitatud Tartu linna arengukava 2018-2025

2. Olemasolevate andmete põhjal on ilmne, et keskkonnamõtjude aspektist, eeskätt Emajõe ja Peipsi seisundist lähtudes, ei sobi Tartu maakond kavandatava puidurafineerimistehase asukohaks³. Tööstusheite seaduse § 26 lg 3 kohaselt on käitaja kohustatud kasutama parimat võimalikku tehnikat (PVT). Eriplaneeringu algatamise taotluses ja menetluse käigus esitatud info kohaselt kavatakse arendaja hakata kasutama PVT-le vastavat sulfaattselluloosi (Krafti) tehnoloogiat⁴. PVT järelduste rakendusotsuse lisa kohaselt on ka sellise PVT korral lubatud mh üldlammastiku ja üldfosfori heide vette⁵. Samas on Emajõe ja Peipsi järve vee seisund juba praegu halb⁶. Veepoliitika raamdirektiivi⁷ art 4 p 1 alap (ii) kohaselt on liikmesriikidel kohustus kaitsta, parandada ja taastada kõiki pinnaveekogusid eesmärgiga saavutada pinnavee hea seisund hiljemalt 2015. aastaks. Seda eesmärki pole Emajõe ja Peipsi järve puhul saavutatud, kusjuures Peipsi järve seisund on halvenenud⁸. Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava kohaselt tuleb jõuda Emajõe ja Peipsi järve hea seisundini aastaks 2027⁹. Puidurafineerimistehase puhastusseadmed läbinud vee suunamisel Emajõkke muutub antud eesmärgi saavutamine ilmselgelt võimatuks ning veekogude seisund halveneb veelgi¹⁰. Veepoliitika raamdirektiivi art-st 6 tulenevalt on veekogu seisundi ajutine halvenemine aktsepteeritav vaid juhul, kui see tuleneb loomulikest asjaoludest või vääramatust jõust, mis on erandlik või mida ei olnud võimalik ette näha. Vastavalt art-le 7 võib veeseisund inimeste uue püsiva arendustegevuse tagajärjel langeda vaid väga heast seisundist heasse. Seetõttu tähendaks tehase rajamine algatatud planeeringu alusel veepoliitika raamdirektiivi nõuete rikkumist. Seega on ilmne, et algatatud planeeringu elluviimine tulevikus on välistatud ning esineb planeerimisseaduse § 29 lg 1 p 1 nimetatud alus planeeringu koostamise ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise lõpetamiseks.

3. Tehase asukoha valikute kitsendamise läbi on riigi eriplaneeringu algatamise staadiumis tehase asukoha eelvalik juba tehtud, avalikkust ja puudutatud isikuid, sealhulgas asjassepuutuvaid kohalikke omavalitsusi kaasamata. Eelvaliku regulatsiooni eesmärk on aga just võimaldada kaasamist olulise objekti asukoha valiku võimalikult varases etapis. Asukoha valiku tegemisel on seejuures selgelt lähtutud arendaja majanduslikest huvidest, jättes tähelepanuta tehase ehitamisega kaasnevad muud mõjud (eelkõige mõju keskkonnale) ning väidetava riikliku huvi asukoha valiku vastu. Planeerimisseaduse § 27 lg 9 kohaselt seisneb riigi eriplaneeringu menetluse esimene etapp ehitise asukoha eelvaliku tegemises, mille eesmärk on ehitisele sobivaima asukoha leidmine. Tehase rajamine oleks võimalik peale Tartu ja Viljandi maakonna ka teistes Eesti maakondades¹¹. Planeeringu algatamise korralduses on asukohtade valik aga piiratud üksnes Tartu- ja Viljandimaaga. Seega on asukoha eelvalik tehtud juba enne planeeringu algatamist võimalikke alternatiivseid asukohti sisuliselt võrdlemata. Arvestades arendaja poolt esitatud asukoha valiku kriteeriume (kaugus Emajõest kuni 10 km ja kaugus raudteest kuni 10 km)¹², on planeeringuala sisuliselt kitsenenud vaid osale Tartu maakonnast (vt lisa – planeeringuala kaart). Kui planeeringuala on niivõrd piiratud, kaob asukohtade võrdlemise mõte ja riigi eriplaneeringu regulatsiooni eesmärki ei ole võimalik saavutada. Potentsiaalsed asukoha alternatiivid asuvad teineteisele nii lähestikku, et erinevused majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja keskkonnaalaste mõjude vahel on riigi eriplaneeringu koostamiseks vajaliku võrdlusaluse tekkimiseks liiga väikesed. Asukoha valiku tegemisel avalikkuse, sh kohaliku omavalitsuse kaasamata jätmine on niivõrd oluline menetluslik rikkumine, et planeeringumenetluse lõpuleviimise tulemusel antav haldusakt ei saa olla õiguspärane.

³ Sama seisukoht on esitatud ka Eesti Teaduste Akadeemias 27.06.2017 toimunud seminaril „Eesti puidukeemia perspektiivid“ tõstatatud probleemidest kokkuvõtete tegemiseks moodustatud komisjoni aruandes, lk 12. Kättesaadav: http://www.akadeemia.ee/_repository/file/TEGEVUS/YRITUSED%202017/Puidukeemia_2017.pdf

⁴ Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsuse eelnõu. Koostanud Rahandusministeerium. Riigi eriplaneeringu konsultandi riigihanke dokumentide lisa 3, p 2.3, lk 9 (hanke link <https://riigihanked.riik.ee/register/hange/189554>)

⁵ Komisjoni rakendusotsus, 26.09.2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL alusel parima võimaliku tehnika (PVT) alased järeldused puitmassi, paberi ja papi tootmiseks (2014/687/EL). Vt eriti Lisa p 1.2.1. Teadlaste hinnangul tähendaks näiteks arendajate valitud PVT rakendamisel saavutatav üldfosfori heidetase, et Emajõkke jõuaks 4,5 t fosforit aastas. Vt aruanne „Eesti puidukeemia perspektiivid“, lk 10.

⁶ Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava, kinnitatud Vabariigi Valitsuse protokollilise otsusega 07.01.2016, p. 6.1.2 tabel 6-1 lk 137 (Emajõgi) ja tabel 6-2 lk 138 (Peipsi järv).

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ, 23.10.2000, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik.

⁸ Vt Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava, p. 2.3.4.2 lk 70.

⁹ Samas, lisa 10 (veekogumite keskkonnanäidsete ja erandi seadmise põhjendused) lk 323 (Emajõgi) ja lk 329 (Peipsi järv).

¹⁰ Vt aruanne „Eesti puidukeemia perspektiivid“, lk 13.

¹¹ Teadlaste hinnangul võiks tehase asukohana kaaluda Pärnut, Emajõe vesikonda Tartust allavoolu, Rāpinat, Sillamäed ja muid Ida-Virumaa tööstuspiirkondi. Vt aruanne „Eesti puidukeemia perspektiivid“, p 8 ja 9, lk 13.

¹² Vt Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsuse eelnõu, p 3.1, lk 12.

Eeltoodust nähtub, et riigi eriplaneering puidurafineerimistehase püstitamiseks ja selle toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaima asukoha leidmiseks Tartu ja Viljandi maakonnas ei ole algatatud õiguspäraselt. Eriplaneeringu algatamisel tehtud vead on niivõrd ilmsed ja olulised, et sellise eriplaneeringu menetluse tulemusel ei ole võimalik jõuda sisuliselt õiguspärase tulemuseni puidurafineerimistehase asukoha valikul. Samuti on juba olemasoleva info põhjal selge, et puidurafineerimistehase planeeringu elluviimine Viljandi ja Tartu maakonnas on tulevikus välistatud. Sellistel asjaoludel on algatatud riigi eriplaneeringu koostamise ja mõjuhindamise jätkamine vastuolus ka haldusmenetluse seaduse § 5 lg-s 2 väljendatud haldusmenetluse ökonoomsuse ja tõhususe põhimõttega. Seega esinevad alused eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetamiseks.

Palume lahendada käesolev taotlus haldusaktiga, mis lõpetaks Viljandi ja Tartu maakonnas riigi eriplaneeringu puidurafineerimistehase ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamise.

Lugupidamisega

/ allkirjastatud digitaalselt /

Urmas Klaas

linnapea